

Sygn. akt III Ca 220/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 czerwca 2014r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia SO Urszula Kapustka

Sędzia SO Zofia Klisiewicz (sprawozdawca)

Sędzia SO Katarzyna Kwilosz- Babiś

Protokolant: staż. Kinga Burny

po rozpoznaniu w dniu 28 maja 2014r. w Nowym Sączu

na rozprawie

sprawy z powództwa A. M., I. B., J. S., L. Ł.

przeciwko A. S. i D. S.

o ochronę służebności

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Rejonowego w Gorlicach

z dnia 31 stycznia 2014 r., sygn. akt I C 217/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Gorlicach do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III Ca 220/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31.01.2014r. (sygn. akt I C 217/12) Sąd Rejonowy w Gorlicach w sprawie z powództwa A. M., I. B., J. S., L. Ł. przeciwko A. S. i D. S. o ochronę służebności, powództwo oddalił (pkt I), zasądził od powoda A. M. na rzecz pozwanych A. S. i D. S. solidarnie koszty procesu w tym koszty zastępstwa advokackiego w wysokości stawki minimalnej, których szczegółowe wyliczenie powierzył Referendarzowi Sądowemu (pkt II), zasądził solidarnie od powodów: I. B., J. S., L. Ł. na rzecz pozwanych A. S. i D. S. solidarnie koszty procesu w tym koszty zastępstwa advokackiego w wysokości stawki minimalnej, których szczegółowe wyliczenie powierzył Referendarzowi Sądowemu (pkt III) oraz nakazał ściągnąć od powodów A. M., I. B., J. S., L. Ł. solidarnie na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Gorlicach kwotę 469,66 zł tytułem zwrotu kosztów tymczasowo uiszczonych ze środków Skarbu Państwa (pkt IV).

Sąd uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem pomimo istnienia służebności gruntowej ustanowionej w 1941r., nie jest możliwe ustalenie jej przebiegu w tym postępowaniu, co jednakże nie zamyka powodom drogi do możliwości jej ustalenia w odrębnym procesie.

Powyższy wyrok zaskarżyli powodowie apelacją, w której zarzucili naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego tj;

- art. 251 kc wskutek odmówienia powodom udzielenia ochrony przysługującego im prawa służebności gruntowej,
- art. 287 kc wskutek uznania, że w niniejszej sprawie nie ma możliwości ustalenia zakresu służebności gruntowej objętej postępowaniem,
- art. 189 kpc wskutek uznania, że powodowie mogą dochodzić roszczeń o ustalenie treści służebności w odrębnym postępowaniu,
- art. 299 kpc polegające na nieuzasadnionym pominięciu dowodu z przesłuchania stron.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniesli o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania za I i II instancję. W zakresie postępowania dowodowego wniesli o przeprowadzenie pominiętego przed Sądem Rejonowym dowodu z przesłuchania stron.

W odpowiedzi na apelację pozwani wniesli o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się uzasadniona.

Sąd Rejonowy nie rozpoznał bowiem istoty sprawy odsyłając niezasadnie powodów na drogę innego postępowania.

W sprawie nie zaszyły uchybienia skutkujące nieważnością postępowania, a których wystąpienie sąd odwoławczy ma obowiązek rozpatrzyć z urzędu – art. 378 § 1 kpc.

Zgodnie z treścią art. 251 kc do ochrony praw rzeczowych ograniczonych, do których zalicza się służebności gruntowe, stosuje się odpowiednio przepisy o ochronie własności, tj. te, które dają się pogodzić z naturą ograniczonych praw rzeczowych. W przypadku zatem naruszenia służebności gruntowej przejazdu, przechodu i przegonu bydła, zastosowanie będzie miał odpowiednio przepis art. 222 kc. Treścią roszczenia windykacyjnego z art. 222 § 1 kc jest żądanie wydania rzeczy. Roszczenie windykacyjne znajdzie zastosowanie do ochrony ograniczonego prawa rzeczowego, w przypadkach gdy podmiot uprawniony został w sposób trwały pozbawiony faktycznego władztwa nad służebnością. Treścią roszczenia negatoryjnego z art. 222 § 2 kc jest żądanie przywrócenia stanu zgodnego z prawem i zaniechanie naruszeń. Roszczenie to przysługuje podmiotowi ograniczonego prawa rzeczowego w sytuacji, gdy jego prawo zostało w sposób trwały naruszone bez pozbawienia go faktycznego władztwa nad służebnością. Do ochrony ograniczonych praw rzeczowych znajdzie też zastosowanie przepis art. 223 k.c., który przewiduje, że roszczenie windykacyjne i roszczenie negatoryjne, jeżeli dotyczą nieruchomości, nie ulegają przedawnieniu. Z powodu bezwzględного charakteru ograniczonych praw rzeczowych wskazane roszczenia przysługują zarówno przeciwko osobom trzecim, jak też przeciwko właścicielowi rzeczy obciążonej, jeżeli dokonuje on naruszenia ustanowionego (istniejącego) prawa. W przypadku jednakże ograniczonych praw rzeczowych, ich ochrona przysługuje tylko i wyłącznie w zakresie, w jakim powodowie są uprawnieni do korzystania z niej. Z ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że przedmiotowa służebność istnieje, zatem konieczną przesłanką rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu jest ustalenie jej treści i zakresu, co w przypadku służebności gruntowej przejazdu, przechodu i przegonu polegać będzie na ustaleniu jej przebiegu.

Co do zasady, zakres służebności gruntowej i sposób jej wykonywania powinny wynikać przede wszystkim z woli stron, czyli z umowy, mocą której strony ukształtowały stosunek prawny służebności, względnie, jeżeli źródłem służebności było orzeczenie sądowe lub decyzja administracyjna, akty te powinny o tym rozstrzygać. W braku takich danych lub jeśli na ich podstawie nie da się określić zakresu i sposobu wykonywania służebności w sposób pełny, należy odwołać się do regulacji zawartej w treści art. 287 kc, zgodnie z którym zakres służebności gruntowej i sposób

jej wykonywania oznacza się, w braku innych danych, według zasad współżycia społecznego przy uwzględnieniu zwyczajów miejscowych.

W niniejszej sprawie źródłem przedmiotowej służebności jest Uchwała Sądu Grodzkiego w Bieczu z dnia 20.03.1941r., zgodnie z którą prawo przejazdu, przechodu i przegonu była istniejącym szlakiem przysługuje m.in. właścicielom pgr (...)i (...)po pgr. (...)(...), (...)i (...), właścicielom pgr (...)przez pgr. (...), (...)i (...)oraz właścicielom pgr. (...)i (...)przez pgr. (...)i (...). Zgodnie z zapisami z ksiąg wieczystych, którymi objęte są przedmiotowe działki władające i obciążone, pgr (...)oraz część pgr (...)utworzyły dz. ewid. nr (...) (własności pozwanych), pgr (...)oraz część pgr (...)utworzyły dz. ewid. nr (...) (będącą przedmiotem współwłasności powódek I. B., J. S., L. Ł.), pgr (...)i (...)utworzyły dz. ewid. nr (...), zaś pgr (...)oraz część pgr (...)utworzyły dz. ewid. nr (...) (obie własności A. M.). Przysługujące powodom służebności (jako właścicielom działek powstałych w miejsce władających parcel gruntowych), określone zostały wyrażeniem „istniejącym szlakiem drożnym” oraz numerami parcel nieruchomości władających i obciążonych. Poza powyższym przedmiotowa uchwała nie określa, na jakiej części obciążonych parcel przebiegać ma szlak drożny, nie zawiera informacji o szerokości szlaku, a także mapy z zaznaczeniem przebiegu służebności. Skoro zatem z treści źródła nie można było ustalić pełnego zakresu służebności, bowiem odwołuje się ono do istniejącego w 1941r. w terenie szlaku drożnego, a nie istnieją dokumenty, na podstawie których możliwe jest odtworzenie jego przebiegu w tamtym czasie, to należało wówczas odwołać się do treści art. 287 kc, jako przepisu pomocniczego w przypadku braku danych pozwalających na ustalenie zakresu i treści służebności na podstawie dokumentu tworzącego tą służebność. Sięgnięcie do reguł z art. 287 kc było obowiązkiem Sądu w sprawie o ochronę służebności, od którego Sąd nie mógł się uchylić, kierowanie zaś powodów na drogę innego postępowania, w którym mają prawo żądać ustalenia treści przedmiotowej nieruchomości było całkowicie błędne. Uregulowane w art. 189 kpc roszczenie o ustalenie, które Sąd miał na myśli, jest dopuszczalne pod warunkiem wykazania interesu prawnego w żądaniu takiego ustalenia. Zgodnie zaś z powszechnym zdaniem doktryny i judykatury, nie ma interesu prawnego ten, kto może poszukiwać ochrony prawnej w drodze powództwa o świadczenie (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10.10.2013r. I ACa 620/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12.06.2013r. I ACa 19/13). Skoro zatem powodom przysługiwało dalej idące powództwo o udzielenie ochrony służebności czyli powództwo o świadczenie, to mogą się oni domagać żądania ustalenia istniejącego prawa (w tym wypadku zakresu tego prawa) w procesie o to świadczenie, nie zaś w odrębnym postępowaniu o ustalenie, w którym powództwo mogłoby podlegać oddaleniu ze względu na wspomniany brak interesu prawnego. Jeżeli okoliczności danej sprawy i rzeczywisty interes prawny powoda uzasadniają posłużenie się dalej idącym (intensywniejszym) środkiem ochrony prawnej, to ochrona taka nie może być skutecznie poszukiwana jedynie w oparciu o art. 189 k.p.c. (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2013r. IV CSK 469/12 LEX nr 1318446). Interes prawny rozumieć należy jako obiektywnie występującą potrzebę ochrony sfery prawnej powoda, którego prawa zostały lub mogą zostać zagrożone, bądź też co do istnienia lub treści których występuje stan niepewności. Ocena interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa z art. 189 k.p.c. Jedną z przesłanek badanych przy rozważaniu celowości wykorzystania powództwa o ustalenie jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda. O występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia w tej drodze sporu, natomiast przeciwko jego istnieniu - możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa. Postępowanie cywilne oparte jest na założeniu, że realizacja praw na drodze sądowej powinna być celowa i możliwie prosta, udzielana bez mnożenia postępowań. Założenie to realizuje wymaganie wykazania interesu prawnego w wypadku żądania ustalenia istnienia (nieistnienia) stosunku prawnego lub prawa i przyjęcie jako zasady, że możliwość uzyskania skuteczniejszej ochrony w drodze innego powództwa podważa interes prawny w żądaniu ustalenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.05.2013r. sygn. akt III CSK 254/12, LEX nr 1353202). Sąd Okręgowy treść w/w orzeczeń w pełni podziela. Powodowie domagali się ochrony służebności, a zatem ustalenie tylko zakresu służebności bez udzielenia im ochrony tej służebności nie daje im należytej ochrony prawnej w zakresie w jakim jej poszukują.

Oddalenie zatem powództwa jedynie z powodu stwierdzenia, że w tym postępowaniu brak jest możliwości ustalenia zakresu przysługującej powodom służebności i odsyłanie powodów w tym zakresie do odrębnego postępowania, było działaniem wbrew przepisom treści art. 251 kc w zw. z art. 287 kc, oraz de facto nierozpoznanie istoty sprawy.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uchylił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 4 kpc w zw. z art. 108 § 2 kpc i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

(...)